

III

(Akty przygotowawcze)

EUROPEJSKI KOMITET EKONOMICZNO-SPOŁECZNY

480. SESJA PLENARNA W DNIACH 25 I 26 KWIETNIA 2012 R.

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie wniosku dotyczącego rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego objętych zakresem wspólnych ram strategicznych oraz ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Spójności, oraz uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1083/2006

COM(2011) 615 final – 2011/0276 (COD)

(2012/C 191/06)

Sprawozdawca: **Ioannis VARDAKASTANIS**

Parlament Europejski, w dniu 25 października 2011 r. oraz Rada, w dniu 27 października 2011 r., postanowiły, zgodnie z art. 77 i 304 TFUE, zasięgnąć opinii Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie

wniosku dotyczącego rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego objętych zakresem wspólnych ram strategicznych oraz ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Spójności, oraz uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1083/2006

COM(2011) 615 final – 2011/0276 (COD).

Sekcja ds. Unii Gospodarczej i Walutowej oraz Spójności Gospodarczej i Społecznej, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię 3 kwietnia 2012 r.

Na 480. sesji plenarnej w dniach 25–26 kwietnia 2012 r. (posiedzenie z 25 kwietnia) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny stosunkiem głosów 162 do 9 – 9 osób wstrzymało się od głosu – przyjął następującą opinię:

1. Wnioski i zalecenia

1.1 EKES uważa, że polityka gospodarcza prowadzona obecnie w UE (oszczędności, ograniczenie budżetu na szczeblu krajowym, ograniczenie budżetu UE, pakt fiskalny, ograniczenie działań EBC itd.) jest początkiem recesji, która może mieć nieprzewidywalne skutki, i to w czasach, kiedy potrzebne są działania wręcz odwrotne, tj. środki podejmowane jednocześnie, jeśli nie uprzednio, w celu wsparcia **wzrostu gospodarczego i zatrudnienia** za pomocą odważniejszego, skutecznego wniosku. Znaczny wkład mogłyby wnieść w tym przypadku fundusze strukturalne (oraz częściowo, tymczasowo, fundusze

z WPR), jak zaproponowano już na szczycie w dniu 30 stycznia 2012 r., chociaż wkład ten byłby ograniczony.

1.2 Należy rozpocząć realizację europejskiego planu na rzecz wzrostu gospodarczego – nowego ładu – obejmującego duże, ukierunkowane projekty i dotyczącego kilku najważniejszych sektorów, które mogą ożywić gospodarkę UE. Plan taki można by z natychmiastowym skutkiem sfinansować z funduszy pozostałych z lat 2007–2013, do których można by jak najszybciej i na ograniczony czas dodać część funduszy zaplanowanych na lata 2014–2020. Fundusz taki powinno się wesprzeć i zwiększyć za pomocą interwencji EBI, polegającej

na emisji obligacji⁽¹⁾ (art. 87 nowego rozporządzenia). Spowodowałyby to pomnożenie inwestycji, ponieważ przyciągnęłyby kapitał z zewnątrz i miałyby pozytywne skutki dla długu państwowego i euro, które uległyby wzmocnieniu.

1.3 EKES zdecydowanie uważa, że do powodzenia polityki spójności bezpośrednio przyczynia się **partnerstwo** angażujące wszystkich partnerów, których określono w art. 5 ust. 1 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów w przygotowaniu, wykonanie i ocenę ex post projektów realizowanych w ramach polityki spójności UE. Komitet z zadowoleniem przyjmuje propozycje Komisji Europejskiej (KE) dotyczące art. 5, które określają partnerstwo horyzontalne jako element obowiązkowy; przypomina, że uczestnictwo powinno być rzeczywiste na wszystkich etapach wdrażania funduszy i obejmować tych partnerów z prawem głosu w komitetach monitorujących. W tym kontekście uważa, że art. 5 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów powinien zostać przeanalizowany i przeformułowany w taki sposób, by zawarte w nim postanowienia dotyczące partnerstwa, a zwłaszcza punkt 2, stosowały się faktycznie do wszystkich szczebli administracji: krajowej, regionalnej i lokalnej.

1.3.1 EKES chętnie pomoże w przygotowaniu kodeksu postępowania wymienionego w art. 5 i jest głęboko zaniepokojony sygnałami dochodzącymi z Rady, według której państwa członkowskie chcą ograniczyć stosowanie zasady partnerstwa; Komitet wzywa KE i Parlament Europejski (PE) do niedopuszczenia do takiego rozwoju sytuacji. Zgodnie z art. 10 i 19 TFUE kodeks postępowania powinien zawierać precyzyjną całościową definicję organizacji pozarządowych, w tym reprezentatywnych organizacji grup znajdujących się w trudnej sytuacji, takich jak kobiety, osoby starsze, młodzież, mniejszości seksualne, osoby niepełnosprawne, mniejszości religijne i etniczne. Kodeks postępowania powinien ponadto określać jasne zasady wdrażania projektów i programów, kłaść nacisk na ich terminowe rozpatrywanie i przewidywać procedurę składania skarg, co umożliwiłoby skuteczną i niebiurokratyczną realizację oraz wykorzystanie programów w ramach polityki spójności. EKES uważa, że dodatkowe kryteria zatwierdzania stosowane przez państwa członkowskie powinny przede wszystkim zostać poddane kontroli publicznej, aby uniknąć dodatkowych formalności (i nadmiernie rygorystycznego wdrażania przez państwa).

1.4 EKES pochwała stosowanie na większą skalę **uwarunkowań** ex ante i ex post w funduszach strukturalnych UE w celu osiągnięcia bardziej konkretnych i rzeczywistych trwałych wyników; EKES nie zgadza się jednak na stosowanie uwarunkowań makroekonomicznych do karania regionów i obywateli, których nie można winić za decyzje makroekonomiczne podejmowane na szczeblu krajowym i europejskim.

1.5 EKES uznaje wysiłki podjęte przez KE w celu **uproszczenia procedur**, lecz uważa je za niewystarczające. Stopień złożoności jest nadal zbyt wysoki. Poprzez nadmierny nacisk

na audyt i procedury zarówno władze krajowe, jak i władze europejskie utrudniają MŚP i organizacjom pozarządowym prosty dostęp do funduszy UE. Należy ograniczyć formalności, zwłaszcza w krajach, w których federalne systemy terytorialne tworzą różne szczeble biurokracji.

1.6 EKES proponuje rozważenie koncepcji utworzenia „punktów kompleksowej obsługi” beneficjentów, aby polityka spójności w większej mierze koncentrowała się na beneficjentach. EKES uważa również za konieczne podwyższenie progu, poniżej którego projekty podlegają tylko jednemu audytowi, zgodnie z art. 140, z obecnych 100 000 EUR do 250 000 EUR. Suma ta powinna dotyczyć tej części projektu, która finansowana jest ze środków wspólnotowych, aby dodatkowo uprościć zasady.

1.7 EKES z zadowoleniem przyjmuje propozycje KE dotyczące **koncentracji tematycznej** jako sposobu zmniejszenia stopnia fragmentacji działań; w związku z tym EKES zachęca do solidnej koordynacji wysiłków między różnymi funduszami strukturalnymi w celu utworzenia pojedynczej i jednolitej polityki spójności, która mogłaby w pełni przyczynić się do osiągnięcia celów strategii „Europa 2020”. Komitet uważa, że konkretnymi obszarami tematycznymi powinny stać się: 1) zwiększenie dostępności; oraz 2) rozwijanie potencjału zainteresowanych stron w ramach polityki spójności (partnerów, których określono w art. 5 ust. 1 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów).

1.8 EKES ponownie stwierdza, że należy zmienić art. 7 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów w celu połączenia dostępu do funduszy i **dostępności dla osób niepełnosprawnych**, zgodnie z Konwencją Narodów Zjednoczonych o prawach osób niepełnosprawnych.

1.9 EKES podkreśla znaczenie **rozwijania potencjału** partnerów, których określono w art. 5 ust. 1 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów i apeluje o włączenie definicji rozwijania potencjału do art. 2. Definicja rozwijania potencjału powinna być interpretowana jako zwiększenie uczestnictwa partnerów, których określono w art. 5 ust. 1 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów w przygotowaniu, wdrażaniu i monitorowaniu funduszy strukturalnych na wszystkich etapach.

1.10 EKES apeluje o przedłożenie przez KE **wspólnych ram strategicznych**, co umożliwiłoby instytucjom i organom politycznym UE udział w negocjowaniu i przyjęciu tych ram.

1.11 EKES zaleca sprecyzowanie uczestnictwa podmiotów **gospodarki społecznej** w realizacji celów różnych funduszy,

1.12 EKES uważa, że warunkowość nie powinna umniejszać możliwości **elastyczności** w działaniach strukturalnych, ponieważ żadne rozwiązanie nie jest rozwiązaniem uniwersalnym dla wszystkich regionów, przy czym należy jednocześnie utrzymać wspólne cele zapewnienia większej spójności za pomocą wspólnych przepisów.

(¹) Więcej informacji znajduje się w opiniach EKES-u w sprawie ożywienia „wzrostu gospodarczego”, Dz.U. C 143 z 22.05.2012, s. 10, oraz w sprawie Funduszu Spójności, (Zob. str. 38 niniejszego Dziennika Urzędowego).

1.13 Komitet zdecydowanie popiera propozycję przeznaczenia co najmniej 20% ogólnej kwoty środków krajowych z EFS na włączenie społeczne i walkę z ubóstwem.

1.14 EKES z zadowoleniem przyjmuje wysiłki na rzecz opracowania rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów w większym stopniu ukierunkowanego na wyniki i uważa, że **wskaźniki** oparte wyłącznie na wskaźnikach makroekonomicznych, takich jak PKB, są w oczywisty sposób nieefektywne, jeśli chodzi o określenie poziomu spójności.

1.15 EKES apeluje o zwiększenie możliwości partnerów, których określono w art. 5 ust. 1 oraz art. 51 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów. Włączenie tych partnerów w ten proces wsparcia, badania, oceny, wsparcie ze strony ekspertów oraz inne działania wspierane w ramach **pomocy technicznej** zapewnią większy udział i szersze możliwości uczestnictwa wszystkich partnerów w funduszach strukturalnych i ostatecznie korzystnie wpłyną na realizację polityki spójności. EKES wyraża ubolewanie nad propozycją dotyczącą wyłączenia pomocy technicznej w programach operacyjnych w przypadku działań związanych ze środowiskiem naturalnym, równymi szansami oraz równouprawnieniem płci. Wyłączenie to należy skreślić z art. 87.

1.16 EKES zdecydowanie uważa, że za pomocą inteligentnej **inżynierii finansowej** należy jak najlepiej wykorzystać ograniczone fundusze i że należy dążyć do osiągnięcia maksymalnych skutków za pomocą środków finansowych udostępnionych na finansowanie spójności. EKES podkreśla znaczenie starannej koordynacji działań w ramach różnych funduszy strukturalnych oraz konieczność przeglądu stawek współfinansowania w celu lepszego odzwierciedlenia potrzeb beneficjentów w czasie obecnego kryzysu.

1.17 Zgodnie z art. 174 TFUE polityka spójności jest głównym elementem UE, gdyż prowadzi do zwiększenia jej spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej. Dla tych państw członkowskich, których przeciętny wzrost PKB w latach 2007–2009 był ujemny i które wykazały się dobrym wskaźnikiem absorpcji środków finansowych w obecnym okresie, stopa ograniczenia będzie ustalona co najmniej na poziomie z obecnego okresu. Poziom limitów w zakresie polityki spójności nie będzie mieć zastosowania do funduszy przeznaczonych na rybołówstwo i rozwój obszarów wiejskich.

2. Wyzwanie, które dla UE stanowi kryzys – nowe fundusze strukturalne na trudne czasy

2.1 Z powodu kryzysu gospodarczego stopa bezrobocia w UE wzrosła do 10,3% (ponad pięć milionów bezrobotnych to osoby młode – „stracone pokolenie”), odsetek osób zagrożonych wykluczeniem społecznym wzrósł do ponad 4% w niektórych krajach UE, a odsetek osób w poważnym stopniu pozbawionych środków materialnych wynosi 3%.

2.2 Pomimo dotychczasowych wysiłków podejmowanych w ramach unijnej polityki spójności, polityki rozwoju obszarów wiejskich i polityki rybołówstwa, ponownie powiększają się nierówności między regionami. Według piątego sprawozdania w sprawie spójności dysproporcje ogólnie pogłębiły się, co dotyczy zwłaszcza dysproporcji w obrębie krajów (stolice stają się bogatsze, a mniej rozwinięte regiony stają się uboższe), a w

niektórych krajach zmiany te są stosunkowo gwałtowne. W sprawozdaniu przedstawiono również istotne dysproporcje w poziomie rozwoju miast i obszarów wiejskich⁽²⁾.

2.3 Na podstawie uzgodnień na szczycie z dnia 30 stycznia 2012 r. EKES zwraca się do Komisji i Rady o przyjęcie „procedury specjalnej” zawieszającej obecne przepisy na okres 5 lat w celu umożliwienia bezzwłocznego i szybszego wykorzystania funduszy oraz wyeliminowania nieprzydatnych barier i uznaniowości administracyjnej. Byłoby to szczególnie korzystne dla MŚP zajmujących się innowacjami oraz ulepszaniem procesów produkcyjnych i projektów dotyczących młodych osób.

2.4 Polityka spójności znajduje się w centrum działań UE; zgodnie z art. 174 TFUE UE rozwija i prowadzi działania służące wzmocnieniu jej spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej. W szczególności Unia zmierza do zmniejszenia dysproporcji w poziomach rozwoju różnych regionów oraz zacofania regionów najmniej uprzywilejowanych.

2.5 Zgodnie z tym podejściem Komitet podkreśla, że dla państw członkowskich, których przeciętny wzrost PKB w latach 2007–2009 był ujemny i które wykazały się dobrym wskaźnikiem absorpcji środków finansowych w obecnym okresie, stopa ograniczenia będzie ustalona co najmniej na poziomie z obecnego okresu. Poziom limitów w zakresie polityki spójności nie będzie mieć zastosowania do funduszy przeznaczonych na rybołówstwo i rozwój obszarów wiejskich.

2.6 EKES kładzie duży nacisk na znaczenie zintegrowania funduszy strukturalnych ze strategią „Europa 2020”, w związku z czym jej cele powinny być w dużej mierze zgodne z polityką spójności⁽³⁾ oraz obejmować jaśniejsze i bardziej widoczne określenie sposobu, w jaki przyszłe fundusze strukturalne przyczynią się do osiągnięcia celów określonych w inicjatywach przewodnich strategii „Europa 2020”. Konieczne będzie poddanie ich wkrótce przeglądowi, jeżeli UE chce je zrealizować w sytuacji głębokiego kryzysu.

2.7 W kilku opiniach EKES-u⁽⁴⁾ podkreślono, że cele funduszy strukturalnych są szersze niż cele strategii „Europa 2020”. W związku z tym fundusze strukturalne powinny być mechanizmem gwarantującym wzmacnianie polityki zatrudnienia i polityki edukacyjnej przez gospodarkę UE, aby zachować i wzmocnić jej kapitał ludzki i inwestycje potrzebne do zapewnienia wzrostu gospodarczego, zatrudnienia i włączenia społecznego. Mechanizm ten powinien przyczyniać się do realizacji innych strategii i polityk w UE, między innymi strategii na rzecz równości kobiet i mężczyzn na lata

⁽²⁾ Zob. opinie EKES-u pt. „Metropolie / miasta-regiony w kontekście strategii »Europa 2020«”, Dz.U. C 376/02 z 22.12.2011, s. 7; oraz „w sprawie rolnictwa i rzemiosła”, Dz.U. C 143 z 22.05.2012, s. 35.

⁽³⁾ Zob. dokumenty EKES-u: opinia w sprawie piątego sprawozdania w sprawie spójności, Dz.U. C 248/12 z 25.8.2011, s. 68, opinia w sprawie roli i priorytetów polityki spójności w ramach strategii „Europa 2020”, Dz.U. C 248/01 z 25.8.2011, s. 1, oraz opinia w sprawie: „Metropolie i miasta-regiony w kontekście strategii »Europa 2020«”, Dz.U. C 376/02 z 22.12.2011, s. 7.

⁽⁴⁾ Opinia EKES-u w sprawie polityki regionalnej i inteligentnego rozwoju, Dz.U. C 318/13 z 29.10.2011, s. 82, oraz opinia w sprawie piątego sprawozdania w sprawie spójności, Dz.U. C 248/12 z 25.8.2011, s. 68.

2010–2015, programu „Small Business Act”, strategii energetycznej dla Europy, Europejskiej strategii w sprawie niepełnosprawności 2010–2020, ram krajowych strategii integracji Romów i strategii zrównoważonego rozwoju.

2.8 EKES wyraża głębokie zaniepokojenie skutkami kryzysu i uważa, że fundusze strukturalne mogą przyczynić się do wyjścia z kryzysu, pod warunkiem że w ramach przeglądu zarządzania gospodarczego UE, które obecnie nie zapewnia wzrostu gospodarczego, zatrudnienia i włączenia społecznego, zostanie położony nacisk na to, aby środki oszczędnościowe podejmowane na rzecz stabilności makroekonomicznej nie umniejszały wysiłków podejmowanych w celu osiągnięcia większej spójności w Europie; interwencje strukturalne powinny przynieść wyniki w postaci wzrostu gospodarczego, włączenia społecznego i wyższego poziomu zatrudnienia.

2.9 Skala kryzysu gospodarczego wyraźnie wskazuje, że proponowana obecnie przez Komisję kwota (376 mld EUR) przeznaczona na fundusze strukturalne w latach 2014–2020 nie wystarczy do osiągnięcia większej spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej w UE. EKES wzywa zatem KE i PE do ponownego rozważenia obecnej propozycji dotyczącej funduszy strukturalnych w wieloletnich ramach finansowych (WRF) oraz apeluje do instytucji o przeznaczanie funduszy na słabiej rozwinięte regiony, zamiast dalszego rozbudowywania biurokracji i fragmentacji.

2.10 Kryzys nie powinien uniemożliwiać UE poszanowania jej międzynarodowych zobowiązań i konwencji, takich jak Ramowa konwencja Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu i Konwencja Narodów Zjednoczonych o prawach osób niepełnosprawnych.

3. Efektywne fundusze strukturalne wymagają solidnych zasad

3.1 Programowanie strategiczne

3.1.1 EKES uważa, że wspólne ramy strategiczne są kluczowym osiągnięciem, które zapewni lepszą koordynację działań dotyczących realizacji polityki spójności za pomocą różnych funduszy strukturalnych.

3.1.2 EKES pozytywnie ocenia wspólne ramy strategiczne, lecz apeluje o przyjęcie podejścia koncentrującego się na beneficjentach. Obecnie potencjalnych beneficjentów obowiązują różne procedury ubiegania się o dotacje (np. różnice między EFRR i EFRROW), co prowadzi do obciążeń administracyjnych dla potencjalnych beneficjentów. Wspólne ramy strategiczne w obecnie proponowanej formie są jedynie administracyjnym zbiorem kryteriów, lecz brakuje koncepcji punktu kompleksowej obsługi beneficjentów. Wspólne ramy strategiczne powinny również zapewniać jasną dokumentację i jednolitą interpretację przepisów, które należy zastosować we wszystkich państwach członkowskich. Wprowadzenie tej koncepcji sprawiłoby, że wspólne ramy strategiczne stałyby się instrumentem zwiększającym efektywność wykorzystania funduszy i nie tworzyłyby dodatkowych obciążeń administracyjnych.

3.1.3 EKES uważa, że wspólne ramy strategiczne powinny określać szczegóły priorytetów inwestycyjnych wynikających z celów strategii „Europa 2020” oraz uwzględnić w szczególności kanały, za pomocą których można zapewnić włączenie społeczne osób znajdujących się najdalej od rynku pracy, w tym kobiet, młodzieży, imigrantów, osób starszych i osób niepełnosprawnych.

3.1.4 EKES uważa ponadto, że wspólne ramy strategiczne powinny zostać uzgodnione z udziałem wszystkich instytucji UE i organów konsultacyjnych w celu zapewnienia jak największego powszechnego poczucia odpowiedzialności.

3.1.5 Włączenie umów partnerskich powinno zapewnić osiągnięcie wspólnych europejskich, krajowych i regionalnych celów.

3.1.6 EKES apeluje o powiązanie każdej umowy partnerskiej i odpowiadającego jej programu z krajowymi programami reform. Krajowe programy reform powinny odzwierciedlać wszystkie cele wyznaczone w strategii „Europa 2020”, a także obowiązki wynikające z innych zobowiązań i konwencji międzynarodowych, takich jak Ramowa konwencja Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu i Konwencja Narodów Zjednoczonych o prawach osób niepełnosprawnych.

3.1.7 Włączenie partnerów, których określono w art. 5 ust. 1 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów w przygotowanie i przyjęcie umów partnerskich będzie kluczowym czynnikiem warunkującym powodzenie funduszy strukturalnych, co dotyczy także proponowanych zmian umów partnerskich (art. 15); w związku z tym należy odpowiednio zmienić proponowane rozporządzenie w sprawie wspólnych przepisów.

3.1.8 EKES wnosi, by art. 14 proponowanego rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów został zmieniony zgodnie z art. 10 i 19 TFUE, tak aby uwzględnić w lit. c) odpowiednie odniesienia do grup znajdujących się w trudnej sytuacji, takich jak kobiety, osoby starsze, młodzież, mniejszości seksualne, osoby niepełnosprawne, mniejszości religijne i etniczne.

3.2 Koncentracja tematyczna i uproszczenie

3.2.1 EKES z zadowoleniem przyjmuje proponowane rozporządzenie w sprawie wspólnych przepisów określające wspólny zbiór przepisów mających zastosowanie do funduszy strukturalnych; zapewni to wspólną unijną perspektywę oraz zwiększy spójność i skuteczność polityki spójności w UE.

3.2.2 EKES pozytywnie ocenia 11 obszarów tematycznych. Komitet uważa jednak, że należy również dodać inne obszary tematyczne, takie jak: 1) zwiększenie dostępności; oraz 2) rozwijanie potencjału partnerów, których określono w art. 5 ust. 1 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów. EKES apeluje o ich uwzględnienie w art. 9 proponowanego rozporządzenia ogólnego.

3.2.3 EKES podkreśla, że wszystkie kraje powinny skoncentrować się na obszarach określonych w rozporządzeniu w sprawie wspólnych przepisów w celu zapewnienia efektu synergii oraz spójniejszego wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu.

3.2.4 EKES przypomina, że opowiadał się za uproszczeniem procedur administracyjnych, rachunkowych i audytowych – „głównym celem polityki spójności powinno stać się uproszczenie”⁽⁵⁾ – w związku z czym z zadowoleniem przyjmuje

⁽⁵⁾ Opinie EKES-u w sprawie piątego sprawozdania w sprawie spójności, Dz.U. C 248/12 z 25.8.2011, s. 68, oraz w sprawie skutecznych partnerstw w polityce spójności, Dz.U. C 44/01 z 11.2.2011, s. 1.

starania, aby uwzględnić tę zasadę w obecnym wniosku. Konieczne jest unikanie nadmiernej biurokracji i należy podjąć większe wysiłki, aby beneficjenci końcowi odnosili korzyści z działań. Uproszczenie powinno skutkować większą jasnością w zakresie kwalifikowalności, audytu, płatności oraz wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych. Oznacza to również uproszczenie tekstu rozporządzenia i ograniczenie liczby artykułów.

3.2.5 Próg wynoszący 100 000 EUR umożliwiający zastosowanie uproszczonych zasad należy podwyższyć do 250 000 EUR w odniesieniu do wspólnotowej części finansowania projektów podlegających tylko jednemu audytowi zgodnie z art. 140 projektu rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów. Ze względu na nadmierne obciążenia administracyjne budżety większości projektów opiewają na kwotę wyższą niż fundusze zaproponowane w rozporządzeniu. Uproszczenie zakładające ten nowy próg mogłoby wywrzeć pozytywny wpływ na stosowanie tej zasady w przypadku mechanizmów dotyczących dotacji globalnych.

3.2.6 EKES proponuje rozważenie koncepcji utworzenia „punktów kompleksowej obsługi” beneficjentów, aby polityka spójności w większej mierze koncentrowała się na beneficjentach.

3.2.7 Pozytywnie należy ocenić również wykorzystanie różnych możliwości zwrotu i e-administracji. EKES podkreśla, że istotne jest, aby przy wykorzystaniu e-administracji uwzględniono koncepcję powszechnej dostępności, w tym dla osób starszych, osób należących do mniejszości etnicznych oraz osób niepełnosprawnych.

3.3 Podstawy oceny wykonania i warunkowość

3.3.1 EKES uważa, że włączenie warunkowości do rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów jest odpowiednim mechanizmem zapewniającym rzeczywiste osiągnięcie wspólnych celów UE.

3.3.2 EKES z zadowoleniem przyjmuje uwarunkowania *ex ante*, co wyraził w poprzednich opiniach⁽⁶⁾, ponieważ podejście to jest uznawane za sposób poprawy jakości wydatków UE w ramach polityki spójności. Uwarunkowania takie nie powinny jednak tworzyć dodatkowych obciążeń administracyjnych, lecz powinny zapewniać spójniejsze i bardziej efektywne wykorzystanie funduszy strukturalnych.

3.3.3 EKES nie zgadza się jednak z wykorzystaniem uwarunkowań makroekonomicznych⁽⁷⁾ jako metodologii, ponieważ nakłada ona „kary” na niewłaściwe podmioty. EKES nie popiera stosowania środków przymusu w ramach polityki spójności (w tym zawieszenia płatności) w następnym szóstym pakiecie dotyczącym zarządzania gospodarczego. Żadne środki podejmowane w dziedzinie uwarunkowań makroekonomicznych nie powinny wywierać skutków na beneficjentów funduszy strukturalnych.

3.3.4 Ocena wykonania powinna uwzględniać uczestnictwo i uznanie partnerów, których określono w art. 5 ust. 1

rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów, jako rzeczywistych partnerów w realizacji polityki spójności.

3.4 Elastyczność

3.4.1 EKES uważa, że zasady warunkowości nie powinny umniejszać możliwości elastyczności w działaniach strukturalnych, ponieważ żadne rozwiązanie nie jest rozwiązaniem uniwersalnym dla wszystkich regionów.

3.4.2 Elastyczność nie powinna zagrażać wspólnym celom spójności osiąganym dzięki stosowaniu wspólnych zasad wobec wszystkich beneficjentów.

3.5 Wielopoziomowe sprawowanie rządów

3.5.1 EKES z zadowoleniem przyjmuje podejście oparte na wielopoziomowym sprawowaniu rządów jako sposób zapewnienia poczucia odpowiedzialności za fundusze i cele spójności społecznej. Zgodnie z art. 5 partnerzy, których określono w art. 5 ust. 1 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów, powinni w pełni uczestniczyć we wszystkich etapach wdrażania funduszy, także na szczeblu lokalnym i regionalnym. EKES ponownie podkreśla znaczenie, jakie miały w przeszłości paktu terytorialne w zakresie włączania uczestnictwa społeczeństwa obywatelskiego.

3.5.2 EKES kładzie nacisk na znaczenie zapewnienia efektu synergii między wszystkimi instrumentami ustanowionymi przez fundusze strukturalne.

4. Zasady polityki spójności UE muszą być wsparte odpowiednimi instrumentami umożliwiającymi zapewnienie spójności

4.1 Partnerstwo: ze społeczeństwem obywatelskim – umowa partnerska

4.1.1 EKES poparł stosowanie zasady partnerstwa w polityce spójności⁽⁸⁾. Wszystkie odpowiednie zainteresowane strony powinny być reprezentowane podczas przygotowywania umów partnerskich i pomocy technicznej.

4.1.2 W związku z tym EKES pozytywnie ocenia art. 5 proponowanego obecnie rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz propozycję opracowania na szczeblu UE kodeksu postępowania dotyczącego partnerstwa, który określałby poszczególne obowiązki i prawa w związku z uczestnictwem różnych partnerów, których określono w art. 5 ust. 1 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów. W przygotowaniu kodeksu postępowania pełny udział powinni brać właśnie ci partnerzy.

4.1.3 EKES podkreśla, że uczestnictwo społeczeństwa obywatelskiego powinno być również zapewnione na zasadzie równego dostępu do funduszy i za pomocą precyzyjnej całościowej definicji. Społeczeństwo obywatelskie często nie posiada dostępu do funduszy ze względu na bariery wynikające z zasad w zakresie współfinansowania, obciążeń administracyjnych, nieodpowiednich celów krajowych programów operacyjnych i braku udziału w monitorowaniu funduszy.

⁽⁶⁾ Opinia w sprawie piątego sprawozdania w sprawie spójności, Dz.U. C 248/12 z 25.8.2011, s. 68.

⁽⁷⁾ Opinia EKES-u w sprawie polityki regionalnej i inteligentnego rozwoju, Dz.U. C 318/13 z 29.10.2011, s. 82.

⁽⁸⁾ Opinia EKES-u w sprawie skutecznych partnerstw w polityce spójności, Dz.U. C 44/01 z 11.2.2011, s. 1, oraz opinia w sprawie piątego sprawozdania w sprawie spójności, Dz.U. C 248/12 z 25.8.2011, s. 68.

4.1.4 Kodeks postępowania powinien określać jasne zasady składania wniosków, kłaść nacisk na ich terminowe rozpatrywanie i przewidywać procedurę składania skarg, co umożliwiłoby skuteczną i niebiurokratyczną realizację oraz wykorzystanie programów w ramach polityki spójności. EKES uważa, że dodatkowe kryteria zatwierdzania stosowane przez państwa członkowskie powinny przede wszystkim zostać poddane kontroli, aby uniknąć dodatkowych formalności (i nadmierne rygorystyczne wdrażania przez państwa).

4.1.5 Kodeks postępowania powinien precyzyjnie określać poszczególne obowiązki i prawa w związku z uczestnictwem różnych partnerów, których określono w art. 5 ust. 1 rozporządzenia w sprawie wspólnych partnerów.

4.1.6 W tym celu EKES postulował również umowę partnerską między każdym państwem członkowskim i jego regionami a społeczeństwem obywatelskim⁽⁹⁾.

4.1.7 EKES podkreśla konieczność utworzenia ogólnego partnerstwa, które reprezentowałoby szeroki zakres różnych interesów. Należy określić jasne sposoby ustalenia obowiązków i funkcji tych różnych partnerów.

4.1.8 EKES wyraża ubolewanie w związku z tym, że rozporządzenie w sprawie wspólnych przepisów nie przewiduje europejskiego mechanizmu partnerstwa z europejskimi partnerami, których określono w art. 5 ust. 1 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów; EKES apeluje zatem o uwzględnienie takiego mechanizmu w proponowanym rozporządzeniu. W Komitecie Europejskiego Funduszu Społecznego powinni znaleźć się wszyscy partnerzy wymienieni w art. 5 rozporządzenia ogólnego.

4.1.9 EKES z zadowoleniem przyjmuje propozycję KE dotyczącą wzmocnienia inicjatyw kierowanych przez lokalną społeczność w oparciu o doświadczenie płynące z podejścia LEADER. EKES apeluje, by odpowiednie zainteresowane podmioty społeczeństwa obywatelskiego były reprezentowane w lokalnych grupach działania LEADER.

4.2 Komitety monitorujące

4.2.1 EKES zdecydowanie popiera nadanie partnerom, których określono w art. 5 ust. 1 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów, praw głosu w komitetach monitorujących, zgodnie z art. 42 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz ponownie podkreśla znaczenie zapewnienia w nich równych praw wszystkim partnerom. Jako kwestię pilną EKES podkreśla potrzebę zapewnienia równości wszystkich stron uczestniczących w mechanizmach monitorowania i apeluje o włączenie konkretnych wytycznych do wspólnych ram strategicznych.

4.2.2 EKES przypomina znaczenie rzetelnej oceny i analizy wykorzystania funduszy oraz podkreśla, że jest to jeden z najważniejszych elementów pozwalających zrozumieć różne skutki funduszy wywierane w różnorodnych sytuacjach w regionach europejskich.

4.3 Pomoc techniczna

4.3.1 EKES apeluje o zwiększenie możliwości partnerów, których określono w art. 5 ust. 1 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz w art. 51 rozporządzenia ogólnego. Włączenie tych partnerów w ten proces wsparcia, badania, oceny, wsparcie ze strony ekspertów oraz inne działania wspierane w ramach pomocy technicznej zapewnią bardziej znaczący udział i większe możliwości uczestnictwa wszystkich partnerów

w funduszach strukturalnych. EKES uważa, że powinno to być warunkiem wstępnym uczestnictwa.

4.3.2 EKES ubolewa nad propozycją wyłączenia pomocy technicznej w programach operacyjnych z działań związanych ze środowiskiem naturalnym, równymi szansami oraz równouprawieniem płci. Wyłączenie to należy skreślić z art. 87.

4.3.3 EKES przypomina, że Europejski Fundusz Społeczny jest bardziej zaawansowany pod względem wykorzystywania pomocy technicznej w przypadku uczestnictwa partnerów, których określono w art. 5 ust. 1. EKES apeluje o jednakowe stosowanie zasady partnerstwa we wszystkich funduszach strukturalnych.

4.4 Rozwijanie potencjału

4.4.1 EKES apeluje o włączenie definicji rozwijania potencjału do art. 2. Definicja ta powinna być interpretowana jako zwiększenie uczestnictwa partnerów, których określono w art. 5 ust. 1 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów, w przygotowaniu, wdrażaniu i monitorowaniu funduszy strukturalnych na wszystkich etapach, co dotyczy także między innymi szkolenia, uczestnictwa w pomocy technicznej, włączenia reprezentatywnych organizacji grup znajdujących się w trudnej sytuacji, wsparcia w zakresie wdrażania funduszy. Powinna ona również zostać uwzględniona we wspólnych ramach strategicznych.

4.4.2 Rozwijanie potencjału partnerów, których określono w art. 5 ust. 1 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów powinno obejmować również dostęp do funduszy, zgodnie z art. 87 rozporządzenia ogólnego w sprawie wspólnych przepisów. EKES ubolewa, że nie uwzględniono zasady niedyskryminacji w dostępie do funduszy w art. 7 wspomnianego rozporządzenia.

4.5 Niedyskryminacja i dostęp do funduszy

4.5.1 EKES przyjmuje z zadowoleniem włączenie zasady niedyskryminacji do proponowanego obecnie rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów. Niestety w zaproponowanym przysłym rozporządzeniu ogólnym nie zachowano zasady dostępności dla osób niepełnosprawnych, która znajduje się w art. 16 przyszłego rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów.

4.5.2 Wnioskodawcy, beneficjenci i partnerzy powinni obowiązkowo posiadać prawa przysługujące im w kontaktach z władzami w państwach członkowskich oraz prawo do korzystania z mechanizmu składania skarg w celu zgłaszania sprzeciwu.

4.5.3 EKES przypomina, że zapewnienie dostępu do funduszy będzie wymagać podjęcia wysiłków w zakresie rozwoju potencjału partnerów, których określono w art. 5 ust. 1 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz wykorzystania na szeroką skalę mechanizmów dotacji globalnych. EKES powtarza, że taki dostęp może znacznie ułatwić szkolenie koordynowane przez KE.

4.6 Wsparcie gospodarki społecznej

4.6.1 EKES z zadowoleniem przyjmuje zaproponowane przepisy dotyczące podmiotów gospodarki społecznej i zaleca sprecyzowanie ich udziału w realizacji celów funduszy strukturalnych. Nie powinny one ograniczać udziału podmiotów gospodarki społecznej do programów włączenia społecznego lecz uwzględniać również inne istotne priorytety wszystkich

⁽⁹⁾ Opinia EKES-u w sprawie piątego sprawozdania w sprawie spójności, Dz.U. C 248/12 z 25.8.2011, s. 68, pkt 2.1.6, 6.1 i 6.2.

funduszy, takie jak promocja zatrudnienia, walka z ubóstwem oraz podniesienie poziomu kształcenia, tworzenie przedsiębiorstw, przedsiębiorczość, konkurencyjność i wsparcie przedsiębiorstw, rozwój lokalny, badania naukowe, rozwój i innowacje, szkolenie i edukacja.

4.7 Fundusze mieszane – inżynieria finansowa

4.7.1 EKES z zadowoleniem przyjmuje możliwość łączenia funduszy w celu osiągnięcia lepszych wyników podczas ich wdrażania.

4.7.2 EKES uważa, że fundusze strukturalne powinny wywoływać efekt dźwigni, aby zapewnić ich wsparcie na szczeblu lokalnym; EKES zaleca zarezerwowanie odpowiedniej części funduszy na fundusze mieszane umożliwiające mobilizację lokalnych endogennych zasobów w celu utworzenia trwałych różnorodnych lokalnych możliwości finansowania, gwarantujących również trwałe skutki działań UE.

4.7.3 EKES zdecydowanie uważa, że dzięki zastosowaniu inżynierii finansowej należy jak najlepiej wykorzystać ograniczone dostępne fundusze oraz że należy dążyć do osiągnięcia maksymalnych skutków za pomocą środków finansowych udostępnionych na finansowanie spójności. Należy w większym stopniu wykorzystać obligacje projektowe w ramach strategii „Europa 2020”; EKES proponuje dokładne rozważenie możliwości wykorzystania w przyszłości celowych funduszy strukturalnych oraz niewydatowanych środków z okresu programowania 2007–2013 jako gwarancji zabezpieczającej pożyczki z EBI podlegające spłacie, które będą udostępnione MŚP i przedsiębiorcom z myślą o niezwolecznym ożywieniu gospodarki europejskiej. W tym przypadku należy przeanalizować fundusze odnawialne i mikrokredyty.

4.8 Wyodrębnienie

4.8.1 EKES popiera propozycję przeznaczenia co najmniej 20 % ogólnej kwoty środków krajowych z EFS na włączenie społeczne i walkę z ubóstwem. EKES jest przeciwny zmniejszeniu tej wielkości docelowej. Ze względu na obecny kryzys gospodarczy konieczne jest, aby Europa społeczna pozostała widoczna dla obywateli. W osiąganiu tych celów istotną rolę pełnią zwłaszcza przedsiębiorstwa społeczne, które w znacznym stopniu przyczyniają się również do włączenia grup w szczególności niekorzystnej sytuacji do społeczeństwa i rynku pracy.

4.8.2 Komitet proponuje utrzymanie obecnej praktyki polegającej na finansowaniu projektów transportowych z oddzielnych linii budżetowych. Powiązanie z funduszami spójności, zaproponowane przez Komisję Europejską, oznaczałoby ograniczenie sumy środków przeznaczonych na spójność.

4.9 Stawki współfinansowania

4.9.1 Zasady współfinansowania powinny być dostosowywane do okoliczności⁽¹⁰⁾. Należy rozważyć możliwości absorpcyjne poszczególnych beneficjentów.

4.9.2 EKES popiera podwyższenie stawek współfinansowania, jak zaproponowała już Komisja w roku 2011, do maksymalnie 95 % w przypadku państw członkowskich doświadczających trudności finansowych⁽¹¹⁾, o czym mówią zapisy rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów. EKES uważa,

że współfinansowanie powinno być możliwością proponowaną organom lokalnym, które nie mają dostępu do pożyczek, ponieważ nie posiadają własnego autonomicznego budżetu, w związku z czym nie mogą wnieść wkładu własnego.

4.9.3 EKES popiera koncepcję, zgodnie z którą projekty ukierunkowane na potrzeby grup znajdujących się w trudnej sytuacji oraz grup zagrożonych wykluczeniem powinny posiadać wyższe stawki współfinansowania. Biorąc pod uwagę coraz większe niebezpieczeństwo ograniczenia budżetu przeznaczonego na krajowe polityki społeczne, wynikające ze środków oszczędnościowych, stawka ta powinna wynosić aż 100 % w przypadku państw członkowskich najbardziej odczuwających skutki kryzysu gospodarczego.

4.10 Podnoszenie świadomości

4.10.1 EKES podkreśla konieczność uwzględnienia strategii podnoszenia świadomości wymogów określonych w rozporządzeniu w sprawie wspólnych przepisów oraz znaczenia głównych ustanowionych zasad i mechanizmów.

4.10.2 Należy wykorzystać pomoc techniczną i inne instrumenty w celu zapewnienia wystarczającej wiedzy na temat głównych celów przedmiotowego rozporządzenia wśród wszystkich podmiotów uczestniczących w tym procesie (co dotyczy zwłaszcza partnerów, których określono w art. 5 ust. 1 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów), począwszy od instytucji zarządzających, aż do podmiotów realizujących projekty.

4.11 Budownictwo socjalne

4.11.1 EKES przypomina znaczenie uwzględnienia budownictwa socjalnego w rozporządzeniu w sprawie wspólnych przepisów oraz możliwe korzyści wynikające dla tej dziedziny z bardziej precyzyjnej definicji we wspólnych ramach strategicznych dołączonych do rozporządzenia.

4.12 Strategie makroregionalne – polityka rozwoju obszarów miejskich

4.12.1 EKES popiera podejście polegające na zwiększeniu roli strategii współpracy makroregionalnej w polityce spójności. Współpraca między makroregionami zapewnia znaczne możliwości większej opłacalności inwestycji dokonanych w tych regionach.

4.12.2 EKES w pełni popiera większą otwartość na potrzeby obszarów miejskich – faktycznie 5 % funduszy EFRR jest zarezerwowanych na rozwój obszarów miejskich i utworzenie platformy na rzecz rozwoju obszarów miejskich⁽¹²⁾.

4.12.3 Polityki rozwoju obszarów miejskich powinny koncentrować się na szerszym zrównoważonym środowisku zapewniającym większą mobilność wszystkich obywateli, środowisku przyjaznym dla obywateli oraz strategiach ekologicznego rozwoju obszarów miejskich, zwłaszcza z korzyścią dla osób starszych, osób o ograniczonej sprawności ruchowej i osób niepełnosprawnych.

4.12.4 EKES podkreśla znaczenie działalności badawczo-rozwojowej prowadzonej przez ESPON w dziedzinie europejskiego rozwoju terytorialnego.

⁽¹⁰⁾ Opinia EKES-u w sprawie piątego sprawozdania w sprawie spójności, Dz.U. C 248/12 z 25.8.2011, s. 68, pkt 2.2.1 i 6.10.

⁽¹¹⁾ Opinie EKES-u Dz.U. C 24 z 28.1.2012 od 2012/C/24/17 do 2012/C/24/19.

⁽¹²⁾ Zgodnie z poprzednimi opiniami, takimi jak „Metropolie / miastaregiony w kontekście strategii „Europa 2020””, Dz.U. 376/02 z 22.12.2011, s. 7, oraz „Rola i priorytety polityki spójności w ramach strategii »Europa 2020« ”, Dz.U. C 248/01 z 25.8.2011, s. 1.

4.13 Wskaźniki

4.13.1 EKES z zadowoleniem przyjmuje wysiłki na rzecz opracowania rozporządzenia w większym stopniu ukierunkowanego na wyniki. Rozporządzenie ukierunkowane na wyniki wymaga rzetelnych wskaźników.

4.13.2 EKES zdecydowanie uważa, że wskaźniki oparte wyłącznie na wskaźnikach makroekonomicznych, takich jak PKB, są w oczywisty sposób nieodpowiednie, jeśli chodzi o określenie poziomu spójności. W polityce spójności należy stosować inne wskaźniki⁽¹³⁾. Zastosowanie tego rodzaju wskaźników powinno zostać poddane przeglądowi w połowie okresu programowania.

4.13.3 EKES zaleca, aby Komisja należycie uwzględniła wskaźniki wykonania, które są określone na szczeblu wspólnotowym i na szczeblu lokalnych społeczności, oraz ulepszyła stosowanie wskaźników jakościowych oprócz wskaźników ilościowych, a mianowicie aby ulepszyła pomiary lokalnej społecznej wartości dodanej wnoszonej przez programy i działania.

4.13.4 Wskaźniki powinny mierzyć skutki długoterminowe. Nie powinny one opierać się jedynie na analizie kosztów i korzyści, lecz powinny uwzględniać również inne aspekty społeczne. Wszystkie podmioty zaangażowane w politykę spójności powinny zostać przeszkolone w zakresie stosowania nowych wskaźników.

4.14 Zasięg geograficzny (art. 89)

4.14.1 EKES utrzymuje, że prowadzone w ramach funduszy strukturalnych działania dotyczące włączenia społecznego, edukacji i zatrudnienia powinny obejmować grupy znajdujące

się w trudnej sytuacji, takie jak kobiety, imigranci i osoby niepełnosprawne, oraz powinny być zorganizowane i realizowane niezależnie od zasięgu geograficznego.

4.15 Postępy strategiczne

4.15.1 EKES przypomina, że sprawozdania z postępu prac powinny zawierać ocenę postępu działań dotyczących włączenia grup w trudnej sytuacji w regionach, których dotyczą te działania.

4.15.2 EKES uważa, że art. 49 i 101 proponowanego rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów powinny również uwzględniać ocenę priorytetów horyzontalnych wraz z priorytetami tematycznymi.

4.15.3 Funkcje instytucji zarządzającej określone w art. 114 powinny obejmować informacje podzielone według grup zagrożonych wykluczeniem.

4.16 Wspólne plany działania

4.16.1 EKES uważa, że wspólne plany działania powinny precyzyjnie określać uczestnictwo wszystkich partnerów, o których mowa w art. 5 ust. 1.

4.16.2 Wspólne plany działania powinny również uwzględniać partnerów, których określono w art. 5 ust. 1 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów, jako potencjalnych beneficjentów tego rodzaju działań.

5. Współpraca ponadnarodowa

5.1 EKES podkreśla konieczność dodatkowego wsparcia programów operacyjnych promujących współpracę ponadnarodową we wszystkich funduszach jako sposobu zwiększenia roli KE w ułatwianiu wymiany doświadczeń i koordynowaniu realizacji odpowiednich inicjatyw.

Bruksela, 25 kwietnia 2012 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Staffan NILSSON

⁽¹³⁾ Por. współczynnik Giniego wymieniony w opinii w sprawie czwartego sprawozdania w sprawie spójności gospodarczej i społecznej, Dz.U. C 120/17 z 16.5.2008, s. 73, oraz w opinii w sprawie piątego sprawozdania w sprawie spójności, Dz.U. C 248/12 z 25.8.2011, s. 68.; opinia EKES-u w sprawie „Wyjść poza PKB – włączenie społeczeństwa obywatelskiego w proces wyboru wskaźników uzupełniających”, (niepublikowana jeszcze w Dzienniku Urzędowym), pkt 1.1.1: „W tym zakresie istnieje oczywista potrzeba zastąpienia koncepcji wzrostu gospodarczego koncepcją postępu społeczeństw, która sprzyjałaby debacie na temat podstawowego znaczenia postępu. Oprócz zmiany definicji koncepcji rozwoju debata ta powinna dotyczyć również aspektów odpowiedzialności politycznej. To nowe podejście wymaga określenia różnych wymiarów postępu poprzez: 1) rozszerzenie rachunków krajowych na aspekty społeczne i środowiskowe; 2) zastosowanie wskaźników złożonych; oraz 3) określenie kluczowych wskaźników”.